

Mr. sci. Nermin Lapandić

IMPLIKACIJE PRESUDA ICJ, ICTY, ECHR NA AKTIVNIJE SUDJELOVANJE TVORACA DAYTONA U POSTUPKU USTAVNOG (PRE)UREĐENJA BOSNE I HERCEGOVINE

Sažetak

Dejtonskim mirovnim sporazumom okončan je oružani rat protiv Bosne i Hercegovine, a s ustavnopravnog stajališta parcijalno su riješeni specifični problemi međusobnih odnosa u Bosni i Hercegovini. U okviru pregovora u Daytonu, nije bilo rasprava o agresiji i odgovornosti za teške ratne zločine, stoga je posljedica tog izostanka ovakvo ustavno uređenje BiH. Trebaju li presude Međunarodnog suda za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije i presuda Međunarodnog suda pravde u predmetu Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore, aktivirati međunarodne aktere koji su podržali Dayton da kroz prizmu međunarodnog prava sagledaju komplementarnost rezultata ratnih zločina i počinjenog genocida sa ustavnim uređenjem Bosne i Hercegovine i da li ove presude zajedno sa presudom Evropskog suda za ljudska prava u slučaju Sejdić-Finci protiv BiH, trebaju biti dovoljan razlog za aktivnije angažovanje tvoraca Daytonu u postupku revizije ustavnog uređenja BiH ili novog ustavnog graditeljstva, pitanja su koja će biti problematizirana u ovome radu.

Ključne riječi: ustav BiH, međunarodno pravo, presuda, ratni zločin

IMPLICATIONS OF ICJ, ICTY, ECHR JUDGEMENTS FOR THE MORE ACTIVE PARTICIPATION OF DAYTON CREATORS IN THE CONSTITUTIONAL (RE)ORGANIZATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA.

Abstract

Dayton Peace Accords had ended the armed war against Bosnia and Herzegovina, and specific problems of mutual relations in Bosnia and Herzegovina were only partially solved from the constitutional law point of view. Within the framework of the Dayton negotiations, there was no discussion of aggression and accountability for serious war crimes, so the consequence of such an absence is the current constitutional order of BiH. Should the judgment of the International Court for war crimes in the former Yugoslavia and the International Court of Justice in the case of Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro, motivate international actors who supported the Dayton to review the complementarity of the results of war crimes and genocide committed with constitutional system of Bosnia and Herzegovina through the prism of international law, and should these judgments, together with the judgment of the European Court of human Rights in the Sejdic-Finci v. Bosnia and Herzegovina, be the reason enough for a more active engagement of the Dayton creators in the process of revision of the constitutional structure of BiH or a new constitutional architecture are the issues that will be touched upon in this paper.

Key words: BiH Constitution, International Law, Judgement, War Crime

1. Uspostava mira – legalizacija faktičkog stanja ostvarenog ratom

Završetak rata protiv Bosne i Hercegovine s ustavnopravnog stajališta proveden je posredovanjem vodećih svjetskih sila, na čelu sa Sjedinjenim Američkim Državama (SAD). Washingtonskim sporazumom od 18.3.1994., koji je dogovoren u Beču, a zatim i prihvaćen od strane Ustavotvorne skupštine Republike Bosne i Hercegovine (BiH), pokušalo se s primjenom složenog federalnog uređenja riješiti sukobi u BiH. Međutim, ovakav koncept nije prihvaćen od strane bosanskih Srba, što je bio jasan signal da Međunarodna zajednica (MZ) treba promijeniti sredstva vanjske politike u cilju postizanje vanjskopolitičkih ciljeva¹. Upotrebom političkih i ekonomskih sredstava nije prekinuta praksa činjenja ratnih zločina i kršenja osnovnih ljudskih prava na teritoriji međunarodno priznate Republike BiH. Nakon vojnog poraza srpskih snaga i velikog angažovanja američke administracije, sklopljen je Mirovni sporazum u Daytonu između predsjednika Republike BiH, Savezne Republike Jugoslavije (SRJ) i Republike Hrvatske (RH), uz sudjelovanje predstavnika konstitutivnih naroda BiH, Bošnjaka, Srba i Hrvata. Sporazum je službeno potpisan 14.12.1995. u Parizu, kao Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini², čiji je Anex IV zamijenio Ustav Republike BiH. Uključivanjem u mirovni proces i vojno intervenirajući, međunarodna zajednica je postala aktivan sudionik rješavanja bosanskohercegovačke krize³. Cjelokupno ustavno uređenje BiH, koncipirano je na učešću međunarodnih faktora u BiH. Tako je Aneksom 1.A. – *Sporazum o vojnim aspektima mirovnog rješenja* – propisano učešće međunarodnih vojnih snaga, Aneksom 2. – *Sporazum o međuentitetskoj liniji razgraničenja* – uspostavljena je međunarodna arbitraža za Brčko, Aneksom 3. – *Sporazum o izborima* – predviđeno da u prelaznom periodu, OSCE reguliše i provodi izbore za sve nivoe vlasti. Aneksom 4. *Ustav BiH* –

---

¹ Opširnije o sredstvima i tehnikama vanjske politike vidjeti: Lidija Kos-Stanišić, *Vojne komponente Američke vanjske politike*, Polemos 3 (2000.), str.125-126.

² Autentični tekst Sporazuma je na engleskom jeziku. Prilikom potpisivanja u Parizu, predstavnici ugovornih strana, RBiH, RH i ex SRJ, zaključili su dodatni sporazum kojim su se obavezali da će, u saradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova Francuske, pripremiti autentične prijevode Opšteg okvirnog sporazuma i njegovih 11 aneksa na bosanski, srpski i hrvatski jezik. Međutim, zbog bitnih razlika u interpretaciji službeni prijevodi nisu do sada urađeni. U BiH je u upotrebi neslužbeni prijevod na tri jezika koje je objavio Ured visokog predstavnika (OHR) 1996. godine. Detaljnijom analizom tih prijevoda mogu se uočiti i određene razlike materijalno-pravnog značaja.

³ Vesna Ivanović, *Raspad Jugoslavije i stvaranje Bosne i Hercegovine*, Svjetlost, Sarajevo, 2006, str.194

predviđeno je učešće trojice međunarodnih sudija u Ustavnom sudu BiH, Aneksom 5. – *Sporazum o ljudskim pravima* – uspostavljene su institucije ombudsmena i doma (suda) za ljudska prava. Aneksom 7. – *Sporazum o izbjeglicama i raseljenim osobama* – UNHCR preuzima značajne odgovornosti u njegovom provođenju. Prema Aneksu 8. – *Sporazum o Komisiji za očuvanje nacionalnih spomenika* – UNESCO imenuje članove u ovom tijelu koji imaju odlučujuću ulogu u ovome tijelu. Aneksom 9. – *Sporazum o osnivanju javnih korporacija u BiH* – formirana je odgovarajuća Komisija čiji je dio članova, koji su trebali imati odlučujuću ulogu, imenovao predsjednik Evropske banke za obnovu i razvoj. Aneksom 10. – *Sporazum o civilnoj implementaciji Mirovnog sporazuma* – uspostavljena je institucija Visokog predstavnika međunarodne zajednice sa značajnim ovlaštenjima. Aneksom 11. – *Sporazum o međunarodnim policijskim snagama* – uspostavljena je misija tih snaga u BiH.

Osim propisanog i tada neophodnog međunarodnog mentorstva, treba napomenuti da su Daytonskim završetkom rata, parcijalno riješeni problemi specifičnih ukupnih međusobnih odnosa u BiH, a ustavno uređenje predstavlja projekciju ratnog stanja i kao takvo bazirano je na uspostavi mira a ne na uspostavi demokratije. Prema mišljenju Kasima Trnke⁴ „suprotno svim principima međunarodnog prava i svjetskog poretka, Ustav BiH je pošao od priznavanja faktičkog stanja i pozicija stečenih silom i ratnim osvajanjima, uključujući i rezultate genocida, etničkog čišćenja i drugih masovnih kršenja međunarodnog humanitarnog i ratnog prava. Za razliku od ustava demokratskih zemalja, ustavna rješenja u BiH temelje se na ratnim zbivanjima i jedino se tako mogu objasniti. To se naročito ogleda u gruboj etnizaciji ustavnog modela, u uspostavljanju unutrašnje strukture koja nema uporišta u socijalnim, ekonomskim, kulturološkim, tradicionalnim ili bilo kojim drugim racionalnim kriterijima, u izostavljanju ili bitnom sužavanju demokratskog legitimiteta institucija javne vlasti i sl. Ilustrativna je činjenica da se međuentitetska linija razgraničenja praktično podudara sa linijom vojne konfrontacije u trenutku uspostavljanja prekida vatre, što nabolje ilustruje prihvatanje faktičkog stanja ostvarenog ratom.”⁵ Sam Ustav je u protivječnosti sa raznim evropskim konvencijama na koje i sam upućuje, pa

---

⁴ prof. dr. *Kasim Trnka* - učesnik i akter pravnog preoblikovanja Republike BiH u dejtonski model

⁵ Kasim Trnka, *Specifičnosti ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine*, Revus 11 (2009), Ustavno pravo Zahodnega Balkana, 11,2009, str. 48

se sa ove vremenske distance može reći da Daytonski sporazum u sebi ne sadrži osnovni državotvorni projekt. Vrijeme je pokazalo da je primarna namjera Daytonskog sporazuma bila da kroz proces izgradnje mira pruži osnovu za demokratiju. Međutim etnički definisani “entiteti” cementirali su struktura “etnarhije”, učvrstili osjećaj kolektivnih prava, a da se nije uspjelo riješiti pitanje diskriminacije i kršenja prava pojedinca (implementacija presude Sejdić-Finci). Zbog glomazne administracije (14. vlada, stotine ministara, stotine parlamentaraca), upravljanje daytonskim sistemom je pretjerano skupo, te se trebaju postaviti pitanja efikasnosti i rentabilnosti ovakvog ustavnog uređenja. „Uspostavljena je nedovoljno definisana i nefunkcionalna distribucija moći između struktura države, asimetričnih struktura entiteta, vlasti kantona, te lokalne samouprave na opštinskom i gradskom nivou”⁶, a sve kao proizvod ratnih postignuća.

2. Od Daytonskog „polijetanja“ do Butmirskog „pada“

Dogovorom iz baze zračnih snaga Wright-Patterson u Daytonu, SAD, „poletila“ je nada, za spas i mir u BiH, pod nazivom *Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini* ili *Daytonski sporazum*. Od Daytona, pristup međunarodne zajednice u i prema BiH možemo posmatrati kroz nekoliko etapa.

Potpisivanjem *Dejtonskog sporazuma*, nastupa aktivnije učešće međunarodne zajednice u BiH, koje se manifestuje kroz provođenje odredbi Daytona, a u nastojanju da se naknadno izgrade kapaciteti države i općina. Taj proces dobio je svoj uspon 2000. godine, tj. u godini nakon rata na Kosovu, nakon kojeg su Evropska unija (EU) i Organizacija Sjevernoatlantskog ugovora (NATO) formalno otvorili svoja vrata za buduće članstvo državama Zapadnog Balkana, pod uslovom zadovoljavanja određenih standarda⁷. Za BiH razvoj regionalnih i unutrašnjih događaja, prije svega demokratska tranzicija u Hrvatskoj i Srbiji, energične akcije međunarodnih snaga na suzbijanju nezakonitih aktivnosti entitetskih službi sigurnosti koje su rezultirale radikalnu reformu sigurnosnog sektora u BiH, zajedno sa naporima tadašnjeg Visokog predstavnika i specijalnog predstavnika EU Paddyja Ashdowna, rezultirali su velikim napretkom BiH u

---

⁶ Kasim Trnka, Specifičnosti ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine, Revus 11/2009, str. 53

⁷ Vidjeti: Bassuener “Lost Opportunities and Unlearned Lessons – the Continuing Legacy of Bosnia“, u *After Intervention: Public Security Management in Post-Conflict Societies*, 2004, str. 118-119, dostupno na <http://www.dcaf.ch/Publications/Publication-Detail?lng=en&id=19690>.

period 2000-2005. U tom period uspostavljene su nove državne institucije, uključujući Sud BiH, s posebnim odjelima za ratne zločine i organizirani kriminal/korupciju, državnog tužioca, Visoko sudsko i tužilačko vijeće, Obavještajno-sigurnosnu agenciju BiH, Državnu agenciju za istrage i zaštitu (državnu policijsku službu), Ministarstvo odbrane i jedinstvene Oružane snage BiH. U 2005. godini ostalo je neriješeno pitanje restrukturiranja policije, što je bio zahtjev Evropske komisije, te je prepoznata potreba za reformom Ustava, sadržanog u Aneksu IV Dejtonskog sporazuma, ako bi se račistile i osnažile ovlasti države i zadovoljili standardi Vijeća Evrope⁸. U međunarodnoj zajednici bili su zadovoljni postignutim napretkom u BiH, te su procijenili da su bosanskohercegovačke strukture vlasti u stanju spremnosti da odgovore na poticaj potencijalnog članstva u EU-u i NATO, te da je samo tehničko pitanje vremena koliko dugo će povoljnosti Bruxellesa zamijeniti pritisak Dayton. Izjava Christiana Schwarz - Schillinga, koji je postavljen za Ashdownovog nasljednika, bio je prvi vidljivi element tog pristupa, naime Schilling je u svom prvom govoru na bosanskohercegovačkoj televiziji nakon preuzimanja funkcije jasno istakao da namjerava koristiti svoje izvršne "bonske ovlasti" samo u određenim okolnostima i da će se općenito "povući".⁹

Ovim je BiH ušla u etapu beaktivnog pristupa MZ prema rješavanju BH krize. Godinu dana nakon dolaska Schillinga, kada su domaći politički lideri spoznali da međunarodna zajednica mijenja pristup prema BiH, počeli su se stvarati izazovi. U martu 2006. premijer entiteta Republika Srpska (RS) postaje Milorad Dodik, kada prethodno dogovorenu saradnju o reformama koje je zahtijevala međunarodna zajednica naglo zaustavlja. U isto vrijeme, set ustavnih reformi koje su se našle pred Zastupničkim domom Parlamentarne skupštine BiH, nisu dobile potrebnu dvotrećinsku većinu. Neuspjeh ovog prijedloga, koji je široj javnosti poznat pod nazivom 'aprilski paket', bez obzira koji su bili razlozi njegovog neuspjeha, promijenio je do tada pozitivni proces u retrogradni, odnosno nastupio je period negativnih utjecaja na dinamiku integracija, što je impliciralo zastoj u reformi Daytonskog Ustava kao nužnog procesa u ispunjavanju uslova za članstvo BiH u Evropsku uniju. Ovakav postupak bosanskohercegovačkih

---

⁸ Ovo je utjelovljeno u mišljenju Venecijanske komisije iz 2005. godine, dostupnom na [http://www.venice.coe.int/docs/2005/CDL-AD\(2005\)004-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2005/CDL-AD(2005)004-e.asp).

⁹ Vidjeti "High Representative's TV Address to Citizens of BiH", 31. januara 2006, dostupno na http://www.ohr.int/ohr-dept/press/presssp/default.asp?content_id=36501.

parlamentaraca bio je dovoljan signal za međunarodne faktore da prebace svu odgovornost za neuspjeh na domaće lidere.

Novi Visoki predstavnik/specijalni predstavnik EU-a (EUSR) Miroslav Lajčak 2007. nastojao je otkočiti blokirani proces, ali njegova nastojanja da težište prebaci na provedbu Daytonu nametanjem izmjena pravila o kvorumu na sastancima Vijeća ministara naišla su na oštro protivljenje vlasti entiteta RS-a. U to vrijeme vodili su se razgovori o statusu Kosova, pa su Visoki predstavnik u BiH i EU nastojali izbjeći mogućnost iniciranja bilo kakve krize u BiH. S tim u vezi Lajčak je uradio nešto što je on nazvao “autentičnom interpretacijom“ vlastite naredbe i omekšao svoje namjere. Da bi svi bili zadovoljni EU je parafirala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) s BiH u decembru 2007., a sporazum je potpisan u junu 2008. godine, nakon odluke Evropske komisije da će dva manja tijela za saradnju između entiteta zadovoljiti zahtjev za restrukturiranjem policije.¹⁰ Međutim ni ovaj potez MZ nije pokrenuo novi val reformi, pa je MZ promijenila pristup i ušla u novu etapu odnosa MZ prema BiH.

Na sastanku Upravnog odbora Vijeća za implementaciju mira (PIC) u februaru 2008. odlučeno je da se s pristupa koji se rukovodio vremenom, pređe na pristup koji se rukovodi standardima, koji su oblikovani u pet ciljeva i dva uvjeta¹¹ (5+2) čije ispunjavanje Upravni odbor PIC-a mora potvrditi prije zatvaranja Ureda visokog predstavnika (OHR). Rok za ispunjavanje ovih ciljeva bio je ambiciozan (do kraja 2008.), s ciljem favoriziranja pozitivnih pomaka. Pitanja ustavne reforme i provedba odluke Ustavnog suda o “konstitutivnosti naroda“, su izostavljena jer je zaključeno da su preambiciozna. Uslijedila je brza reakcija vlasti iz entiteta RS-a, koje su

---

¹⁰ Vidjeti stranicu 8. DPC-ovog briefing-dokumenta objavljenog 7. novembra 2008, *Sliding Toward the Precipice: Europe's Bosnia Policy* autora Kurta Bassuenera, Jamesa Lyona i Erica A. Wittea. Vidjeti i http://www.ohr.int/ohr-dept/presso/pressr/default.asp?content_id=40935.

¹¹ Deklaracija PIC-a dostupna je na http://www.ohr.int/pic/default.asp?content_id=41352. Ciljevi koje organi BiH trebaju ispuniti prije zatvaranja OHR-a su: Prihvatljivo i održivo rješenje pitanja raspodjele imovine između države i drugih nivoa vlasti; Prihvatljivo i održivo rješenje za vojnu imovinu; Potpuna implementacija Konačne odluke za Brčko; Fiskalna održivost (promovirana putem Sporazuma o utvrđivanju stalne metodologije za utvrđivanje koeficijenata za raspodjelu sredstava UIO-a i osnivanje Nacionalnog fiskalnog vijeća); i Zaživljavanje vladavine prava (demonstrirano putem usvajanja Državne strategije za ratne zločine, donošenjem Zakona o strancima i azilu i usvajanjem Državne strategije za reformu sektora pravosuđa). Pored ovih ciljeva, Upravni odbor PIC-a također je utvrdio dva uslova koje treba ispuniti prije zatvaranja OHR-a: Potpisivanje SSP-a; i Pozitivna procjena situacije u BiH od strane Upravnog odbora PIC-a zasnovana na punom poštivanju Dejtonskog mirovnog sporazuma.

osudile postavljene uvjete i istakle da neće poštivati bilo kakvo korištenje bosanskih ovlasti, uz ponovnu priču o secesiji. Na ovakve izjave iz entiteta RS, MZ nije reagirala čime je pokazala da su izjave Upravnog odbora PIC-a iz oktobra 2007. u kojima je naglašeno da će se suprotstaviti “pokušajima podriivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma”¹², ustvari “pucanj u prazno”. Visoki predstavnik/specijalni predstavnik EU-a Lajčak, u januaru 2009. povukao se s te pozicije, te priznao da realizacija ciljeva 5+2 nisu ni blizu ispunjavanja.

U maju 2009., tračak nade u raspetljavanju gordijevih čvorova bosanskih pitanja, pružila je posjeta potpredsjednika SAD-a Joseph Bidena, koji je došao u Sarajevo, kao prvu stanicu svoje turneje po Balkanu. Biden je bosanskohercegovačkoj javnosti prenio zabrinutost SAD za stanje u BiH, međutim Američka vlada, Bidenovu posjetu nije popratila jasnim nastojanjima za realizacijom, što su retrogradne snage u BiH iskoristile da se proces „gura unazad“.¹³

U novembru 2009. predstavnici predsjedništva EU-a na čelu sa švedskim ministrom vanjskih poslova (i bivšim visokim predstavnikom) Carlom Bildtom, kojima se pridružio i zamjenik američkog državnog sekretara James Steinberg, pokušali su u vojnoj bazi NATO-a/EUFOR-a na Butmiru (sarajevski aerodrom) sa predstavnicima lidera bosanskohercegovačkih političkih stranaka, postići dogovor kako bi pokrenuli proces s mrtve tačke. „Butmirski paket“ je obuhvatao set manjih ustavnih reformi (proizašlih iz “aprilskog paketa“ iz 2006. godine) te određene mjere čije bi ispunjavanje međunarodnoj zajednici omogućilo da može zatvoriti OHR, ispunjenjem ciljeva 5+2. U raskolu evropskih i američkih postavljenih željenih limita, gdje su evropljani bili zadovoljni i sa minimumom koji bi omogućio da se izvrši tranzicija, a amerikanci se zalagali za nešto više uslova prije svih usvajanje minimalnog paketa ustavnih promjena i ispunjavanje kriterija 5+2, profitirale su dezintegracijske snage u

---

¹² “Upravni odbor PIC-a podvlači da je vrijeme da političari u BiH prekinu s praksom dovođenja u pitanje temeljne strukture države i njene sastavne dijelove...međunarodna zajednica zadržava potrebne instrumente za suprotstavljanje destruktivnim tendencijama i neće dozvoliti pokušaje podriivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma, bilo da oni dolaze iz zemlje ili izvan nje.“ OSCE-ov Politički pregled za period 27.oktobar – 9. novembar 2007.

¹³ Ian Traynor, “The US is talking tough on the Balkans, and the Europeans don’t like it“,The Guardian, 21. maja 2009. <http://www.guardian.co.uk/world/2009/may/21/bosniaand-herzegovina-eu>

BiH, koje su na drugom sastanku u Butmiru išle sa maksimalističkim zahtjevima pa su pokrenule i pitanje „mirnog raspada“ države.¹⁴ Posebno je karakteristično da su EU i PIC, tokom cijelog tog procesa „naređivale“ visokom predstavniku Valentinu Inzku da izbjegava provokativne poteze – u biti da se ne ponaša kao visoki predstavnik. Ovakvim dešavanjima na Butmirskom aerodromu „pale“ su nade o aktivnijem sudjelovanju MZ u rješavanju pitanja ustavnog (pre)uređenje BiH. „Međunarodna zajednica je nastavila sa svojom licemjernom politikom prema BiH i danas u miru, kao što je imala i za vrijeme rata. Ona i danas govori o „*tri strane*“ u BiH, kao što je govorila i za vrijeme rata, a zna bolje nego što mi znamo, jer ima više informacija“¹⁵ i zna šta je prava istina.

3. Pravo i (ne)pravda međunarodne zajednice prema Bosni i Hercegovini

U ustavnom pravu, pravni propisi redovito sadrže politička rješenja, a ne tehnička kao u nekim drugim pravnim granama, zato što se ustavno pravo ne može odvojiti od politike. Ustavotvorac tačno precizira šta želi politički postići određenim propisima. Ipak, politička rješenja ne sadrže samo ustavi, već i svi ostali zakoni i drugi propisi koji čine izvore ustavnog prava. Pored razmatranja na relaciji politika – pravo, da bi se Daytonski sporazum mogao u potpunosti razumjeti potrebno je isti posmatrati u cjelini društvenih, političkih, ekonomskih, pravnih, vojnih i međunarodnih odnosa. Uzimajući u obzir činjenicu da u vrijeme pregovora u Daytonu nisu postojale presude o počinjenim ratnim zločinima, zločinu genocida u BiH, fokusno pitanje rada je implikacije presuda ICJ, ICTY i ECHR-a na održivost ustavnog uređenja čiji su temelji postavljeni ratnim zločinom.

3.1. Odnos međunarodne zajednice prema Bosni i Hercegovini

Radi boljeg razumijevanja odnosa MZ prema BiH, potrebno je prisjetiti se najvažnijih događaja u Evropi u vrijeme rješavanja krize na Balkanu, kako bi se spoznali razlozi Američkog uplitanja u rješavanje balkanskog pitanja. S tim u vezi, bitno je naglasiti da je pred balkansku krizu došlo do ujedinjenja Njemačke, da se Sovjetski Savez raspao, a time i

---

¹⁴ Razgovori sa učesnicima u butmirskim razgovorima, oktobar 2009. Vidjeti: http://www.b92.net/info/komentari.php?nav_id=387594.

¹⁵ Omer Ibrahimagić, Bosna i Bošnjaci poslije Dejtona, Kult, Sarajevo 2000, str:274

Varšavski pakt, čime je Rusija bila „na koljenima“. Tokom krize na Balkanu, Francuska i Engleska igrale su dvostruku igru i nisu imale rješenja za Njemačko preuzimanje inicijative u Evropi. Sve su ovo bili razlozi da Amerika dobro uzavreću Evropu ne prepušta slučajnom razvoju događaja, nego da Evropu stavi pod svoj kišobran. Zbog navedenog, prema mišljenju Davora Rodina¹⁶, Amerika se „obratiła izravno Rusiji: obećala joj velike kredite, podržala Jelcina i njegove reforme i time vezala Rusiju uz sebe, preskočivši kalkulacije svojih evropskih prijatelja.“¹⁷ Eliminacijom evropskih partnera otvoren je put prema Daytonskom sporazumu, koji je „plod još uvijek neprovidnog američko-ruskog koncenzusa.“¹⁸ Evropa je tada bila reducirana na finansiranje vojne i civilne uprave nad BiH.

Skoro dvije decenije poslije Daytona situacija se izmijenila, Rusija se stabilizirala, iskoristila svoje prirodne energetske resurse, te postala značajan faktor u Evropi. Evropsku uniju „trese“ ekonomska kriza, a neke zemlje su pred bankrotom, SAD su svoj centar „gravitacije interesovanja“ izmjestile van Balkana na Bliski Istok, Avganistan. Na međunarodnoj sceni javljaju se transatlanski odnosi u kojima SAD-e prepuštaju Evropskoj uniji na dalje rješavanje skoro sva pitanja u Jugoistočnoj Evropi, što se može i konstatovati i površnom analizom indikatora koji pokazuju da su inicijative i djelatnosti koje su do sada provodile SAD-e u BiH, u znatnoj mjeri oslabile. Pozicija Evrope je značajno ojačana a posebno se manifestira kroz procese koji se vode u cilju integracija u EU. Gledano s pozicije BiH, može se konstatovati da je već od 2004., BiH iz ere Daytona krenula na put prema Bruxellesu. EU je preuzela vodeću ulogu u međunarodnom angažmanu u BiH – i to ne isključujući ostale partnere nego putem evolucionog odnosa koji se zasniva na težnji BiH da ostvari članstvo u EU.¹⁹ Specijalni predstavnik EU igra centralnu ulogu u promoviranju sveukupne političke koordinacije EU u BiH, predstavlja Vijeće EU i podnosi izvještaj Vijeću preko generalnog sekretara i visokog predstavnika za zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku.

---

¹⁶ Prof. dr. sc. Davor Rodin, redovni profesor Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu

¹⁷ Rodin, D, *Daytonski sporazum- deklaracija volje Zapada*, Politička misao, Vol XXXIII, 1996, br.4..str:152

¹⁸ Ibid, str:152

¹⁹ <http://www.eubih.org/more-info/eusr.aspx?langTag=bs-BA>, pristup 01.11.2013.

Ako se analizira perioda 1991-95. kada je u srcu Zapadnog Balkana počinjen najteži zločin u Evropi poslije II Svjetskog rata, a da je cijela Evropa sve to uspravano posmatrala, postavlja se pitanje: zašto bi to isto područje u kakvo takvom miru bilo u fokusu istoj toj Evropi? Rat koji je imao karakter međunarodnog sukoba²⁰ nije puno zabrinjavao Evropu, zašto bi pored recesije, globalne ekonomske krize i problema sa finansijama u EU, interesovanje bilo za ovakvu BiH. Kakav odnos prema BiH i kakvu istinu i pravdu želi MZ o tragičnim dešavanjima iz ratnog perioda na ovim prostorima, može se spoznati i iz fragmenata postupaka Međunarodnog suda pravde u Hagu (ICJ) u predmetu BiH protiv Srbije i Crne Gore. O tome je pisala Florence Hartmann u svojoj knjizi *Mir i kazna*, gdje navodi sljedeće: “Odbivši primijeniti članak 49. Statuta i tražiti izravno iz Beograda da mu preda ključne dokumente, ICJ je popustio pred pritiscima velikih sila koje su se suprotstavljale osudi Srbije, među njima Velike Britanije, koja je više godina bezuspješno pokušavala nagovoriti Bosnu i Hercegovinu da povuče tužbu.”²¹

Sliku o odnosu i pogledu MZ prema BiH možemo spoznati i iz izdvojenog mišljenja sudije Bonelli na presudu Evropskog suda za ljudska prava (ECHR) iz *Strazbura* u predmetu „*Sejdić i Finci protiv BiH*“: „Šta je sa izuzetno izopačenim situacijama u kojima ostvarenje ljudskih prava može biti uzrok rata prije nego prenosilac mira? Jesu li prava dvojice aplikanta da se kandidiraju na izborima tako neograničena i primoravajuća da ponište mir, sigurnost i javni red uveden za cijelu naciju – uključujući i njih same?“ U istom kontekstu dala je svoje izdvojeno mišljenje i sudinica Mijović, kojoj se pridružio sudija Hajiev: “Ustav BiH bio je rezultat dugotrajnih i mukotrpnih pregovora predstavnika Bošnjaka, Hrvata i Srba, a pod nadzorom međunarodne zajednice. Njegova kompleksna rješenja u pogledu ravnopravne zastupljenosti ticala su se uglavnom upravo Bošnjaka, Hrvata i Srba, kao direktnih strana u sukobu 1992.- 1995., tako da su glavne političke institucije kreirane s ciljem uspostave ravnoteže između tri konstitutivna naroda. Druge etničke grupe nisu predstavljale dio tih rješenja, s obzirom na to da nisu ni imale status strane u sukobu. Nakon završetka rata, manjinske grupe dobile su pravo učešća u vršenju vlasti na entitetskom nivou. Na državnom nivou to nije bio slučaj i to je zapravo razlog za obraćanje

---

²⁰ Mirko Pejanović, *Ogledi o državnosti i političkom razvoju Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 2010, str.177.

²¹ Florence Hartmann, *Mir i kazana*, Baybook, Sarajevo, 2007, str:105.

aplikanata Evropskom sudu”. Ova izdvojena mišljenja preslikavaju većim dijelom i stav MZ prema BiH.

3.2. Različiti pristupi u rješavanju bosanskohercegovačkih pitanja

Osim latergičnog odnosa MZ prema BiH, na sceni je i različit pristup u rješavanju pitanja bosanskohercegovačke krize. To se može vidjeti na pitanju produženja mandata međunarodnim sudijama i tužiocima, gdje je Odlukom Visokog predstavnika iz decembra 2009. nametnuto trogodišnje produženje mandata međunarodnim sudijama i tužiocima u posebnom odjelu Suda BiH za ratne zločine – ali ne i za sudije i tužioce u odjelu za organizirani kriminal i korupciju. SAD su podržavale rješenje kojim bi se produžio mandat i za jedne i za druge, a uz tu odluku bile su jedino Turska i Kanada. Produbljivanje krize među članicama Upravnog odbora PIC-a, pojačano je u maju 2011. godine, kada je Visoki predstavnik Valentin Inzko imao podršku svih članova Upravnog odbora PIC-a osim Rusije za poništavanje naredbe o referendumu o ustavnosti pravnih struktura na državnom nivou, uključujući i Sud BiH i s tim povezanih zaključaka u slučaju da ih vlasti RS-a ne povuku. Međutim, prije poteza Visokog predstavnika Inzka, visoka predstavnica EU-a za vanjske poslove i sigurnosnu politiku, baronese Catherine Ashton otišla je u Banja Luku da ubijedi Dodika da se suzdrži od održavanja referenduma dok se vidi kakve će rezultate dati obećani “strukturirani dijalog“ EU-a.²² Tim potezom minimizirana je institucija Visokog predstavnika/specijalnog predstavnika EU, a potvrda da se ne radi o slučajnom ili samovoljnom postupku baronese Catherine, došla je putem zahtjeva delegacije EU u Sarajevu da se budžet OHR-a smanji za 10 % u svim stavkama, s namjerom da se prekine ili radikalno smanji aktivnost OHR-a na polju vladavine zakona, ekonomije i supervizije za Brčko, iz razloga što će se “pojačana“ Delegacija EU-a, koja će preuzeti ovlasti i osoblje EUSR-a, vjerovatno baviti tim pitanjima. Ovom jednostranom potezu usprotivili su se SAD, Turska i Japan, pa je postignut kompromis zahvaljujući kojem su te funkcije ostale netaknute.

---

²² Vidjeti: <http://www.rnw.nl/international-justice/article/bosnian-serb-leader-drops-plandisputed-referendum>.

Nakon izjave Wolfganga Petrischa, da „neće biti novog Dayton“²³, vjetar u leđa dezintegracijskim snagama bila je slaba reakcija međunarodne zajednice na izjave o disoluciji BiH, te opstrukcijama u procesu euro-atlanskih integracija. Uz malo volje napr. uvođenjem „stajališta da snage koje zaustavljaju integraciju BiH u Evropsku uniju provode antidejtonske aktivnost“²⁴ politički lideri u BiH bi se barem odgovornije ponašali prema državi ali i stanovnicima BiH. Raskol u pristupu MZ u rješavanju BiH krize na međunarodnom nivou indukovao je slično stanje i u samoj BiH. Pojačana je dezorijentacija u strukturi bosanskohercegovačkog društva predvođena koalicijom socio-nacionalnih stranaka na vlasti, koje iz sebi poznatih razloga ne žele postići koncenzus za izgradnju države koja će „stajati“ iza svojih „konstitutivnih i ne-konstitutivnih“ državljana, državu koja će garantovati jednak položaj i tretman svih građana BiH, uz poštivanje svih individualnih prava, državu „koja se kreće prema uspostavljanju međusobnih odnosa koji vode politiku životnog standarda“²⁵, balansiranu s umjerenim i racionalnim nacionalnim interesima.

Ostalo je veliko pitanje KAKO izgraditi funkcionalnu demokratsku državu, kako urediti temeljne odnose unutar Daytonске konstrukcije, kako izmijeniti „sve odredbe ustava koje su u suprotnosti sa aplikabilnim međunarodnim pravnim instrumentima i međunarodno-pravnim okvirom koji osigurava uživanje ljudskih prava bez diskriminacije.“²⁶ Na koji način donijeti u pravom smislu riječi narodni ustav ili donijeti odluku da na snazi ostane ustavni tekst iz Daytona, sa ovakvim pristupom domaćih i međunarodnih faktora. Kako ustavotvornu politiku vladajućih političkih stranaka usmjeriti ka dosezanju ustavnog konsenzusa, odnosno ka formulisanju ustava kao vrjedonosnog, institucionalnog i pravnog okvira koji bi bio podjednako prihvatljiv za sve „konstitutivne i ne-konstitutivne“ građane BiH, kada je na bosanskohercegovačkoj sceni višegodišnji kontinuitet (zlo)upotrebe ustava u ime „nacionalnog interesa.“ Prema Mirku Pejanoviću, „da bi se reforma Ustava BiH odvijala uspješno, nužno je posuditi moć za izgradnju konsenzusa vladajućih stranaka. Tu moć ima međunarodna zajednica na osnovu ovlaštenja za provođenje Dejtonskog

---

²³ Wolfgang Petrisch, *Bosna i Hercegovina od Daytona do Evrope*, Sarajevo 2002, Svjetlost, str.336.

²⁴ Mirko Pejanović, *Ogledi o državnosti i političkom razvoju Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 2010, str.198.

²⁵ Vesna Ivanović, *Raspad Jugoslavije i stvaranje Bosne i Hercegovine*, Svjetlost, Sarajevo , 2006, str.201.

²⁶ Omer Ibrahimagić, i dr, *Politički sistem BiH*, Tom-I, Sarajevo, Promocult, 2010, str155.

mirovnog sporazuma.²⁷ Sličnog je razmišljanja i nekadašnji Visoki predstavnik, Christian Schwarce Schilling, „političari u Bosni su Daytonskim sporazumom, koji utvrđuje *ethnical voting*, vezani u korzet kojeg sami ne mogu razbit.“²⁸

3.3. Transformacija od agresora do mirotvoraca i ustavotvoraca

Potpisnici mirovnog sporazuma u Daytonu države SRJ i Hrvatska, koje su tokom agresije na BiH više puta pozivane, prozivane pa i sankcionisane od strane UN-a, kao agresori, pojavljuju se u ulozi ustavotvoraca susjedne države BiH.

U maju 1992. Rezolucijom UN-a 752. zahtijevano je od susjednih država da poštuju integritet BiH, te da povuku ili stave pod kontrolu bh. vlade jedinice Jugoslovenske narodne armije (JNA) i Hrvatske vojske (HV) i raspuste paravojne jedinice. Rezolucijom 757. uvedene su ekonomske sankcije prema SR Jugoslaviji zbog ne sprovođenja rezolucije 752. Rezolucijom 819, a povodom izvještaja ICJ o ratnim zločinima u BiH, poziva se Srbija i Crna Gora da se pridržavaju Konvencije o sprečavanju ratnih zločina iz 1948. godine i preduzmu sve mjere da se spriječi vršenje ratnih zločina. Rezolucijom 838 - pored ponavljanja zahtjeva ranijih rezolucija, pozivaju se Srbija i Crna Gora da odmah obustave snabdijevanje paramilitarnih jedinica bosanskih Srba oružjem i vojnom opremom. Posebno treba napomenuti da Rezolucija Generalne skupštine UN-a o BiH, (47/121 od 08.12.1992 godine par. 2 i 11.) doslovno govori "o napadačkim aktima srpskih i crnogorskih neregularnih snaga i direktnoj i indirektnoj podršci JNA u njihovim agresivnim aktima protiv BiH i narušavanju suvereniteta, integriteta i političke nezavisnosti BiH". Također, Rezolucijom Generalne skupštine UN-a 48/88 od 22.12.1992. godine, Generalna skupština "izražava duboku zabrinutost neprijateljstvima i agresijom koja se nastavlja protiv BiH."

Već s prvim presudama, ICTY konstatuje (u predmetu Duško Tadić: IT-94-1-T), da "*intenzitet neprijateljstva prevazilazi prag potreban da se*

---

²⁷ Mirko Pejanović, *Ogledi o državnosti i političkom razvoju Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 2010, str.197.

²⁸ Erich Rathfeder i Carl Bethke, *Bosna u fokusu drugi politički izazov Christian Schwarce Schilling*, Kult-B Sarajevo, 2010, str.436.

konstatuje postojanje kako međunarodnog tako i unutrašnjeg sukoba, a postoji i produženo, rasprostranjeno nasilje između oružanih snaga različitih država i između vladinih snaga i organizovanih pobunjeničkih grupa.”²⁹

Prema sudijama ICJ koji u svojoj odluci u predmetu BiH protiv Srbije i Crne Gore konstatuju „da test o *opštoj kontroli* ima značajni nedostatak koji se sastoji u širenju djelokruga odgovornosti države prilično izvan osnovnog principa koji reguliše međunarodnu odgovornost,³⁰ pravna „logika ne traži primjenu istog testa za rješavanje pitanja stepena i prirode involviranosti države u oružanom sukobu na teritoriji druge države, što je nužno da bi se sukob okarakterisao kao međunarodni“ te da „može prilično i bez logičke nedosljednosti, da se razlikuje od stepena i prirode involviranosti koja je nužna da bi se pokrenula odgovornost te države za konkretno djelo koje je učinjeno tokom sukoba.“³¹ Osim što sudije ICJ nisu primijenile isti test o *opštoj kontroli* koji je korišten pred ICTY, sudije ICJ su „kritikovale“ svoje kolege ICTY da nije u njihovoj nadležnosti da mogu **konstatovati** da se rat u BiH može okarakterisati i kao međunarodni oružani sukob. Na ovaj način ICJ je vješto „izmanevrisao“ pitanje karaktera oružanog sukoba, odnosno agresije, a u postupku je primijenio izuzetno visoke standarde utvrđivanja odgovornosti Srbije za genocid počinjen u BiH. Ovako visoki standardi uspostavljeni su u slučaju *Nikaragva protiv SAD 1986. godine*, gdje je Sud tražio potpunu kontrolu SAD nad nesamostalnim grupama u Nikaragvi.

Prvostepenom presudom ICTY³², čelnici HZHB, Jadranko Prlić, Slobodan Praljak, Bruno Stojić, Milivoj Petković, Valentin Ćorić i Berislav Pušić, su prema odluci suda, bili udruženi u zločinački poduhvat s namjerom pripajanja dijela teritorija BiH, Hrvatskoj u okvirima nekadašnje Banovine. Sudsko vijeće je utvrdilo fakte da je sukob imao međunarodni karakter jer je u isti bila umiješana Republika Hrvatska s vojnim i političkim planom i nalogima za izvršenje istog. Sudije ICTY su zaključile da su se pripadnici Hrvatske vojske borili zajedno s pripadnicima HVO-a.

Postoje i drugi predmeti (Blaškić, Perišić, ..) u kojima je ICTY u obrazloženjima presuda pružio obilje argumenata i historijskih činjenica koje govore o tome da je u BiH, sem unutarnjeg sukoba, sve vrijeme trajao i

---

²⁹ ICTY Predmet br. IT-94-1-AR72 49 2. oktobar 1995. paraf 70.

³⁰ Presuda ICJ BiH protiv Srbije i Crne Gore, paraf 406.

³¹ Presuda ICJ BiH protiv Srbije i Crne Gore, paraf 405.

³² Prvostepena presuda ICTY, Prlić i drugi, predmet IT-04-74

međunarodni oružani sukob u koji su bile umiješane vojne snage susjednih država Srbije i Hrvatske, te uz obrazloženje presude ICJ u kojoj se konstatuje vojna pomoć Srbije snagama bosanskih Srba, može se spoznati jasna slika o ulozi tadašnjeg vojnog i političkog vrha susjednih država u ratu protiv BiH.

Kada se raspravlja o pitanju postojanja međunarodnog oružanog sukoba u BiH, odnosno time se rješava i pitanje agresije, osim analize presuda ovo pitanje potrebno je posmatrati i sa teorijsko pravnog aspekta. Prema Materijalu za praktičnu obuku *Međunarodno krivično pravo i praksa - Ratni zločini* koju je izradio International Criminal Law Services (ICLS) „stanje oružanog sukoba traje do postizanja općeg sporazuma o miru ili u slučaju unutrašnjeg oružanog sukoba do postizanja mirnog rješenja. Stanje oružanog sukoba također se može završiti odlučujućim okončanjem vojnih operacija bez sporazuma.³³ U pogledu trajanja jasno je da je oružani sukob u BiH trajao do postizanja „*Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini*“, a iz samog naziva sporazuma može se pretpostaviti da se ne radi samo o unutrašnjem sukobu. Konkretna potvrda da su kreatori Daytonskog sporazuma znali da se ne radi samo o unutrašnjem sukobu, je u članu III, Aneksa 1-A, kojim se propisuje **Povlačenje stranih snaga** sa teritorije BiH u roku od 30 dana, izuzimajući snage UN-a, snage za implementaciju mira i međunarodne policijske snage. Upravo je to bio razlog što su potpisnici Daytonskog sporazuma susjedne države. Navedenim činjenicama kreatori Daytona su potvrdili da su susjedne države duboko involvirane u rat protiv BiH i da se radi o klasičnoj agresiji a ne o građanskom ratu.

Parafiranjem Sporazuma u Zračnoj bazi Wright-Patterson, 21. 11. 1995., o prihvatanju Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, došlo je do historijskog paradoksa. Upravo oni koji su počinili agresiju, Hrvatska i Srbija ispunjavajući sve uslove iz zvanične definicije Generalne skupštine UN-a od 1974 - upotreba oružane sile jedne države /u ovom slučaju Hrvatske i „Srbije ili Savezne Republike Jugoslavije / protiv suverenosti, teritorijalnog integriteta i političke nezavisnosti druge države / u ovom slučaju Republike Bosne i Hercegovine“³⁴ pozvani su da budu ustavotvorci države koju su nastojali uništiti.

---

³³ http://wcjp.unicri.it/deliverables/docs/Module_8_War_crimes_BCS.pdf, str.23-24.

³⁴ Čazim Sadiković, *Ljudska prava bez zaštite*, str12.

Mirotvorci i ustavotvorci iz Dayton, Srbija i Hrvatska, 18. godina poslije, prema presudama ICJ i ICTY, se opisuju na način: „da je Srbija prekršila obavezu da spriječi genocid na što je bila obavezna na osnovu Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, koji se odnosi na genocid počinjen u Srebrenici u julu 1995. godine“, a za Hrvatsku (prvostepenom presudom) je utvrđeno da je bila umiješana s vojnim i političkim planom i nalogima za izvršenje u BiH. Ovim presudama uobličava se pravna priroda i karakter rata u BiH, odnosno presude impliciraju na međunarodnopravnu kvalifikaciju oružanog sukoba na području BiH. Bez obzira što je Međunarodna zajednica na čelu sa SAD, znala za duboku involviranost susjednih država u rat protiv BiH, nakon presuda ICJ i ICTY potrebno je analizirati trebaju li „garanti Daytonskog sporazuma“, prije svega potpisnici - garanti mira u BiH, Srbija i Hrvatska, nakon dokazivanja zločina i agresije sudova u Hagu, ostati i garanti Aneksa IV, tj. ustavotvorci Države koju su nastojali uništiti.

Imaju li žrtve agresije i genocida pravo na bolji ustav, ustav koji će osigurati svakom građaninu ravnopravnost na cijeloj teritoriji BiH bez obzira na vjersku i nacionalnu pripadnost. Vrijeme će pokazati hoće li MZ dozvoliti da osnova za promjenu ustavnog uređenja bude agresija, genocid i drugi teški ratni zločini, što može postati pravni i politički presedan.

3.4. Obaveze kreatora Dayton prema Bosni i Hercegovini

Kao što je već navedeno genocid u Srebrenici dokazan je pravosnažnim presudama Međunarodnog suda pravde u Hagu i Međunarodnog krivičnog tribunala za područje bivše Jugoslavije (ICTY), te bez obzira na stav pojedinih političara ova pravna činjenica oba suda u Hagu je pravna realnost. Presudom od 26. februara 2007. godine, ICJ je utvrdio da: Srbija **nije** počinila genocid posredstvom svojih organa ili osoba čije radnje bi je činile odgovornom prema pravilima Međunarodnog običajnog prava, te da na strani Srbije, nije postojala namjera da se poćini genocid, niti je Srbija podstakla (na) izvršenje genocida. Nadalje, ICJ je utvrdio da **je** Srbija povrijedila svoju obavezu da spriječi genocid iz Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida (Konvencija o genocidu), odnosno ICJ je utvrdio da Srbija nije postupila po privremenoj mjeri koju je odredio Sud 8. aprila i 13. septembra 1993. godine, propuštajući da poduzme sve radnje unutar svojih ovlasti da spriječi genocid koji je poćinjen u Srebrenici jula 1995. Osim ovoga, ICJ je utvrdio da je Srbija povrijedila svoju obavezu pune

saradnje sa ICTY. Sud je naložio Srbiji da odmah poduzme djelotvorne korake kako bi osigurala puno poštivanje Konvencije o Genocidu, da kazni radnje genocida i da izruči optužene za genocid ICTY. Svojom odlukom, a pozivajući se na drugostepenu presudu ICTY (generalu VRS Radislavu Krstiću), ICJ utvrđuje da je genocid u Bosni i Hercegovini počinjen od strane organa (uključujući policiju i vojsku) Republike Srpske. Prema ovakvoj presudi Srbija nije počinila genocid u BiH a ovakom odlukom odgovornost za počinjeni genocid u BiH prebačena je na Republiku Srpsku, koja je svoje legalno postojanje dobila u Daytonu.

Vječno će ostati dilema o načinu pravne konstrukcije presude ICJ prema kojoj se „tvrđi da Srbija nije kriva niti za jedno od djela navedenih u članu III Konvencije o genocidu (genocid, planiranje izvršenje genocida, neposredno i javno podsticanje na genocid, pokušaj genocida i saučesništvo u genocidu), dok u obrazloženju konstatira čin(jenicu) pomaganja vojsci bosanskih Srba od strane ondašnjeg srbijanskog režima. Prama pravnoj teoriji, oblik saučesništva je i pomaganje, koje može biti fizičko ili psihičko. Fizičko pomaganje jeste nabavljanje, osposobljavanje, ili stavljanje izvršiocu na raspolaganje sredstava za izvršenje krivičnog djela (oružja, oruđa i dr.). Pomaganje može biti izvršeno i nečinjenjem (propuštanjem). Ovakvo pomaganje postoji ako je postojala dužnost na činjenje kojim bi se spriječilo izvršenje krivičnog djela, a upravo za ovakvo propuštanje je Međunarodni sud pravde oglosio odgovornom Srbiju“³⁵.

Presuda ICJ je deklaratorne prirode, odnosno izuzev utvrđivanja odgovornosti u sebi ne sadrži mjere i sankcije, kao što je u našem krivičnom pravu, ali je neminovno da ova presuda mora imati implikacije na daljnji razvoj situacije u BiH, prije svega na unutrašnje uređenje BiH. Ako Međunarodna zajednica zažmiri na činjenicu da je u BiH počinjen genocid, te ključnu ulogu za preuređenje unutrašnjih odnosa u BiH prebacuje na bh političare, to bi bilo porazno ne samo za BiH nego za cijeli Svijet i Međunarodno pravo u cjelini. Do sada su presude ICJ imale implikacije na međunarodne odnose, a sadašnje ustavno uređenje BiH je rezultat međunarodnog sporazuma, stoga je realno očekivati da međunarodna

---

³⁵ Doc. dr. Zarije Seizović, NALIČJE “SVJETSKE PRAVDE” – PRESUDA MEĐUNARODNOG SUDA PRAVDE, DRUŠTVENA ISTRAŽIVANJA - Časopis Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici; Godina I (2007); br. 1, str.29.

zajednica insistira da se provedu radnje usmjerene ka uklanjanju svih rezultata počinjenih zločina a time i ovakvog ustavnog uređenja. Na to su obavezni i prema članu 53. Bečke konvencije o međudržavnim ugovorima iz 1969. (koja je pridružena Povelji UN-a), prema kojem su ništavni ugovori koji su suprotni imperativnoj normi općeg međunarodnog prava (“ius cogens”).

„Ništav je svaki ugovor koji je u trenutku sklapanja suprotan imperativnoj normi općega međunarodnog prava. U svrhe ove Konvencije, imperativna norma općega međunarodnog prava je norma što ju je prihvatila i priznala čitava međunarodna zajednica država kao normu od koje nije dopušteno nikakvo odstupanje i koja se može izmijeniti samo novom normom općega međunarodnog prava iste prirode“³⁶.

Ništavnim ugovorima može se smatrati čak i oni ugovori koji su dobrovoljno doneseni ako su suprotni internacionalnom pravu. Konvencija isključuje da se takvi ugovori, odnosno njihovo dejstvo, mogu protokom vremena konvalidirati ili postati pravosnažni.

Nedopustivo je da nekadašnje „Sigurnosne zone UN-a“ Srebrenica i Žepa, mjesta za koja je dokazano da su počinjeni najteži ratni zločini od strane „institucija Republike Srpske, vojske i policije“ budu u sastavu tog entiteta. Posebnu analizu i pažnju zahtijeva odnos vlasti RS prema povratnicima - žrtvama genocida, stalnom negiranju genocida, kršenju osnovnih ljudskih prava poslije Dayton. Tolerantnim odnosom prema izvršiteljima genocida primoravaju se žrtve da prihvate stanje uspostavljeno agresijom i genocidom.

Osim presuda ICJ, ICTY i ECHR-a, kao razlog zašto kreatori Daytonu imaju obavezu prema BiH, mogu se uvrstiti i neki konstrukcijski prospusti. U Daytonu „nisu uspostavljeni efektivni mehanizmi kontrole provođenja Sporazuma, niti sankcije za slučaj neizvršavanja i opstrukcija. To se posebno odnosi na nedostatak instrumenata za eliminaciju rezultata genocida i etničkog čišćenja. U tom pogledu niti je precizirana uloga međunarodne zajednice niti odgovornost domaćih vlasti u slučaju neizvršavanja obaveza u ostvarivanju povratka prognanih. Naprotiv, brojna rješenja pogoduju onima koji nastoje da zadrže ratne dobitke etničke

---

³⁶ Član 53 Bečke konvencije o međudržavnim ugovorima iz 1969

homogenizacije odgovarajućih teritorija. Zbog toga je, praktično, ostavljena mogućnost selektivne primjene Daytonskog sporazuma, da se, sa jedne strane, prednost daje jednonacionalnoj entitetskoj vlasti, a da se s druge, istovremeno, opstruiraju obaveze u pogledu povratka prognanih ili saradnje sa Tribunalom za ratne zločine.”³⁷

ZAKLJUČAK

Dok se ne dogovore promjene izvjesno je da će BiH i dalje živjeti sa posljedicama najtežih ratnih zločina, ali i da će se u BiH morati živjeti i bez prethodnog dogovora o tome šta sve podrazumijevamo pod posljedicama ratnih zločina. Transformacija ratnih zločina organizovanih u nelegalnoj državnoj tvorevini Srpske Demokratske Stranke (SDS) 1991.godine, u zamjenu za ozakonjenje političkih ciljeva SDS-a i uključivanje u demokratski proces u Daytonu, pokazale su se kao djelotvoran način okončanja krize, za ciljeve u čije ime su počinjeni najteži ratni zločini. Utilitarna norma ugrađena u taj pristup sugerira da je za prestanak nasilja i ratnih zločina ponekad „opravdano“ priznati secesioniste kao legitimne političke predstavnike. Također, alarmantna je i spoznaja o balansiraju međunarodnih moćnika između mira i pravde, koja se u Daytonu okončala na štetu pravde, a kao zalag nikada posve sigurnoj budućnosti. Sa velikom sigurnošću može se tvrditi da je međunarodna zajednica „baš htjela ovakvo uređenje BiH, koje ne može da funkcioniše i da njegovo funkcioniranje cijelo vrijeme bude ovisno od njene volje koja će biti izrazom trenutačnih interesa zapadnih zemalja i Rusije na ovom prostoru.“³⁸

Daytonska rješenja, koncipirana uz međunarodnu podršku, pokazala su se nedovoljna da saniraju posljedice ratnih dejstava, genocida i etničkog čišćenja. Protivnici Bosne i Hercegovine, propagiraju tezu da je „Bosna i Hercegovina crna rupa između Istoka i Zapada“, ne želeći uvažiti barem činjenicu da je Bosna i Hercegovina prirodni, demografski i kulturni „most između Istoka i Zapada“. Da bi BiH (p)ostala „most između istoka i zapada“ bilo bi prirodno okončati ili dalje razvijati Daytonski sporazum, stoga je u ovaj proces potrebno da se aktivno uključe svi relevantni faktori prije svih

---

³⁷ Kasim Trnka, Specifičnosti ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine, Ustavno pravo Zahodnega Balkana, Revus 11 (2009), str. 49

³⁸ Omer Ibrahimagić, *Bosna i Bošnjaci poslije Dejtona*, Kult, Sarajevo 2000, str:275

SAD-e da završe posao koji su započeli, Evropska komisija kojoj bi Vijeće Evrope dalo širok mandat, te u proces uključiti Rusiju i Tursku, prije svega radi garancije mira i sigurnosti u Jugoistočnoj Evropi. Svi koji su involvirani u proces ustavnog (pre)uređenja BiH, neophodno je da kroz prizmu međunarodnog prava sagledaju komplementarnost rezultata agresije, ratnih zločina i počinjenog genocida sa ustavnim uređenjem Bosne i Hercegovine, a kao najbolji poticaj na takav pristup i aktivnije sudjelovanje tvoraca Daytonu u postupku ustavnog (pre)uređenja Bosne i Hercegovine neka posluži dio izdvojenog mišljenja sudije Bonello, na odluku ECHR-a po tužbi Derve Sejdića i Jakoba Fincija koji su kao pripadnici nacionalnih manjina bili onemogućeni da budu birani u Predsjedništvo Bosne i Hercegovine i Dom naroda Bosne i Hercegovine. Sudija Bonello u svom izdvojenom mišljenju navodi *“Sud je naložio tuženoj strani da odbaci Dejtonski mirovni sporazum, samelje ga i onda počne tražiti neko novo rješenje... Sud u Strasbourgu rekao je i bivšim zaraćenim stranama i kreatorima mira i dobročiniteljima da su sve uradili pogrešno”*.

LITERATURA

Knjige

Ćazim Sadiković, *Ljudska prava bez zaštite*, Bosanska knjiga, Sarajevo, 1998.

Erich Rathfeder i Carl Bethke, *Bosna u fokusu drugi politički izazov* *Christian Schwarce Schilling*, Kult-B Sarajevo, 2010.

Florence Hartmann, *Mir i kazana*, Baybook, Sarajevo, 2007.

Lidija Kos-Stanišić, *Vojne komponente Američke vanjske politike*, Polemos 3 (2000.)

Mirko Pejanović, *Ogledi o državnosti i političkom razvoju Bosne i Hercegovine*, Sarajevo/Zagreb, 2010.

Omer Ibrahimagić, *Bosna i Bošnjaci poslije Dejtona*, Kult, Sarajevo, 2000.

Omer Ibrahimagić, i dr, *Politički sistem BiH*, Tom-I, Sarajevo, Promocult, 2010.

Vesna Ivanović, *Raspad Jugoslavije i stvaranje Bosne i Hercegovine*, Svjetlost, Sarajevo, 2006.

Wolfgang Petrisch, *Bosna i Hercegovina od Dayton do Evrope*, Svjetlost, Sarajevo 2002.

Članci

“High Representative’s TV Address to Citizens of BiH“, 31. januara 2006, dostupno na http://www.ohr.int/ohr-dept/press/presssp/default.asp?content_id=36501.

Bassuener “Lost Opportunities and Unlearned Lessons – the Continuing Legacy of Bosnia“, u *After Intervention: Public Security Management in Post-Conflict Societies*.

Deklaracija PIC-a http://www.ohr.int/pic/default.asp?content_id=41352.

Doc. dr. Zarije Seizović, NALIČJE “SVJETSKE PRAVDE” – PRESUDA MEĐUNARODNOG SUDA PRAVDE, DRUŠTVENA ISTRAŽIVANJA - Časopis Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici; Godina I (2007); br. 1,

Ian Traynor, “The US is talking tough on the Balkans, and the Europeans don’t like it“ <http://www.guardian.co.uk/world/2009/may/21/bosniaand-herzegovina-eu>

Kasim Trnka, *Specifičnosti ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine*, Revus 11 (2009), Ustavno pravo Zahodnega Balkana, 11,2009.

Mišljenje Venecijanske komisije iz 2005. godine, dostupnom na [http://www.venice.coe.int/docs/2005/CDL-AD\(2005\)004-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2005/CDL-AD(2005)004-e.asp).

Rodin, D, Daytonski sporazum- deklaracija volje Zapada, Politička misao, Vol XXXIII, 1996, br.4.

Sliding Toward the Precipice: Europe’s Bosnia Policy autora Kurta Bassuenera, Jamesa Lyona I Erica A. Wittea. Vidjeti i http://www.ohr.int/ohr-dept/press/presr/default.asp?content_id=40935.

Pravni izvori

Bečka konvencija o međudržavnim ugovorima iz 1969

Presuda Evropskog *suda* za ljudska prava u predmetu „*Sejdić i Finci protiv BiH*“

Presuda Međunarodnog suda pravde u predmetu „*Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore*“

Prvostepena presuda ICTY, Prlić i drugi, predmet IT-04-74

ICTY Predmet Tadić Duško br. IT-94-1

Rezolucija UN-a 752. (od 15 maja 1992.godine)

Rezolucija UN-a 757. (od 30 maja 1992.godine)

Rezolucija UN-a 819. (od 16 aprila 1993.godine)

Rezolucija UN-a 838. (od 10 juna 1993.godine)

Rezolucija Generalne skupštine UN-a 47/121 od 08.12.1992 godine

Rezolucija Generalne skupštine UN-a 48/88 od 22.12.1992. godine,